

УДК 378.015.31-057, 875:7

DOI: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2021-102-3-333-345>

ІНТЕГРАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СИНТЕТИЧНИХ МИСТЕЦТВ У ФОРМУВАННІ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ НА ЗАНЯТТЯХ З ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

І. О. Ушакова

ORCID 0000-0001-6816-8625

У статті обґрунтовано доцільність використання синтетичних мистецтв на заняттях гуманітарного циклу для ефективного формування культури особистості студента, розглянуто навчальний процес у контексті діджальної культури. У дослідженні здійснено теоретичний аналіз культури особистості в контексті становлення ідентичності та ціннісної логосфери студентської молоді; розглянуто вплив синтетичних мистецтв на розвиток естетичної культури особистості, визначено специфіку їх художньо-образної мови; наведено шляхи ефективного використання синтетичних мистецтв на заняттях з гуманітарних дисциплін у закладах вищої освіти.

Зафіксувавши тектонічні зсуви в культурно-соціальному устрої нашої цивілізації, зокрема наскрізну цифровізацію життя, мистецтвознавці, методисти визнають необхідність комбінування як різних дисциплін, так і поєднання наук та мистецтв у навчальному процесі. Синтетичні мистецтва, що природно сполучають у собі елементи різних мистецтв, стають підґрунтям для впровадження нових форм і форматів викладання. Дистанційне навчання, з одного боку, даючи можливість отримати освіту в пандемійні часи, ускладнює, а подекуди унеможливує використання традиційних, класичних методів з іншого.

Залучаючи студентів до виконання завдань, пов'язаних з реценцією або створенням кіно, музики, живопису, театру в самому широкому значенні слова, викладачі не тільки мотивують, надихають і зацікавлюють студентство своєю дисципліною, а й запрошують здобувачів освіти у співавтори освітнього процесу, розкриваючи творчий потенціал особистості. Синтетичні мистецтва, помножені на технологічні можливості віртуального життя сучасного студента, вирішують новітні виклики, з якими стикнулася педагогіка у XXI столітті.

Ключові слова: культура особистості, духовність, цінності особистості, синтетичні мистецтва, гуманітарні дисципліни.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Розвиток освіти України відбувається в контексті світових тенденцій та інновацій. Якість освіти залежить, окрім матеріально-технічної бази навчального закладу, від готовності педагогів до безперервного навчання та підвищення кваліфікації протягом всього життя, відкритості до змін, креативності у відповідях на виклики сучасності. Симбіоз і поєднання різних наук і видів мистецтва, міждисциплінарний підхід до процесу навчання засвідчили свою ефективність і результативність. Інструментарій і методологія одного виду діяльності людини може стати в нагоді під час виконання прикладних завдань в іншій. Сучасність вимагає сміливих педагогічних експериментів і творчого підходу до кожного заняття.

Від Протагорового «Людина є міра всіх речей» до сучасного людиноцентризму як ключового цивілізаційного підходу пройшло двадцять п'ять століть. Увесь цей час різні науки осмислювали принципи формування гармонійної особистості. Як зазначає науковий керівник і експерт проекту ЮНЕСКО з мистецької освіти в Україні Л. Масол (2020), інтеграційні явища в системі освіти характеризуються полімодальністю людської психіки, що має індивідуальні особливості, втім, залишаючись цілісною (с. 22).

Культура особистості студента формується в процесі становлення його ідентичності та ціннісної логосфери. Тільки усвідомивши себе як індивіда, з одного боку, і як частини цілого (етносу, соціальної групи, роду тощо), визначивши життєві пріоритети й сформулювавши цілі, особистість розвивається гармонійно й повноцінно.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковане вирішення даної проблеми і на які спирається автор. Сьогодні над проблемою формування духовної культури особистості працюють О. Вишенський, М. Закович, І. Зеліченко, М. Прищак, В. Ремізов, Г. Сагач, Г. Тюріна, С. Тищенко, С. Щербина, А. Фасоля та ін.

Психологічний аспект проблеми формування особистості засобами мистецтв вивчають В. Сметаняк, В. Голован, І. Гуляс, З. Карпенко, Н. Когутяк, В. Мицько, А. Сімак, Г. Радчук, Д. Черенщикова, Є. Карпенко, О. Климишин, Р. Мотрук та ін.

Інтеграція мистецтв у змістову частину гуманітарних навчальних дисциплін, прикладні аспекти формування естетичної культури в молоді досліджують О. Вознюк, Н. Волошина, Н. Гузій, Л. Масол, Н. Миропольська, О. Олексюк, О. Рудницька, Г. Падалка, Г. Шевченко та ін.

Виділення раніше не вирішених частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. Стаття присвячується теоретичному та прикладному аспектам проблеми формування культури особистості, зокрема, застосуванню засобів синтетичних мистецтв, таких, як кінематограф, театр, балет тощо, а також використанню синтезу окремих пар мистецтв (живопису й літератури, поезії та музики) на заняттях з англійської та української мов, культурології, історії в закладах вищої освіти.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю пошуку в системі освіти шляхів вдосконалення навчального і виховного процесу, що відповідатимуть викликам цифрової доби, зокрема, використання засобів синтетичних мистецтв на заняттях гуманітарного циклу, що може активізувати духовне пробудження особистості та емоційний розвиток студента.

Мета статті – розглянути формування культури особистості студента засобами синтетичних мистецтв на заняттях гуманітарного циклу. Закцентувати увагу на тенденціях, викликах і змінах цифрової доби в системі вищої школи: пошук нових методів і підходів у навчанні.

Відповідно до мети у статті розв'язуються такі **завдання**: здійснити теоретичний аналіз культури особистості в контексті становлення ідентичності та ціннісної логосфери студентської молоді; розглянути вплив синтетичних мистецтв на розвиток естетичної культури особистості, визначити специфіку їх художньо-образної мови; розглянути шляхи ефективного використання синтетичних мистецтв на заняттях гуманітарного циклу.

У статті застосовано комплекс методів: аналіз психолого-педагогічних, філософських, культурологічних джерел з метою систематизації та узагальнення; дослідження, систематизація та узагальнення педагогічних ідей та інновацій; педагогічне спостереження; метод педагогічного експерименту, прогнозування тощо.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих результатів. Культура особистості – це, по суті, набуті соціальні, а не природні, характеристики індивіда. Здатність людини стати творцем, виявити й розвинути власні здібності, спробувати свої сили в різних видах мистецтва, високий рівень освіченості та моральності індивіда тощо складають концепт «культура особистості». Свого часу М. Щетинін зазначив у книзі «Збагнути неосяжне» (1986), що талант можна визначити як суму талантів. Культура особистості – це сума таланту, ерудованості, порядності, освіченості, усвідомлення власного місця в соціумі та світі.

Сучасний культуролог В. Ремізов (2011) також надає такі характеристики культури особистості: освіченість, вихованість, включеність у творчу діяльність, креативність, гуманізм та моральна рефлексія. Автор підкреслює, що в цій системі елементів утворюючим ядром культури особистості виступає духовність людини (с. 14). Отже, саме духовна сутність є визначальною складовою в процесі формування культури особистості студента. Інтегруючи в навчальний процес твори мистецтва, що є неперевершеним джерелом моральних та духовних цінностей, втіленням культурного досвіду людства, у молодій людині виникає прагнення до духовної досконалості. Різні види мистецтва у їх взаємодії, завдяки експресивності художніх засобів, емоційності та образності впливають на формування індивідуальної картини світу студента, сприяють творенню ідеалів, спонукають до дій та вчинків, виступають стимулом до творчості, бо сама природа людини потребує втілення набутих знань, вражень, цінностей.

Цифрова доба, що характеризується дігiтальною культурою, в якій спостерiгається симбiоз особистiсних i культурних аспектiв, спричиняє суттєве прискорення швидкостi культурної еволюцiї, посилення творчих тенденцiй в усiх цивiлiзацiйних галузях i сферах. Однiєю з причин сучасних iнновацiй в мистецтвi є розвиток комп'ютерних технологiй. Синтетично утворене iнформацiйне середовище не тiльки сприяє поширенню контенту мистецького характеру, а й призводить до змiн у сприйманнi та твореннi кiнцевого мистецького продукту. Прогрес в iнформацiйних технологiях значно вплинув на процес створення художнiх творiв, отже, доцiльно iмплементувати новiтнi пiдходи й до використання мистецтв у навчальному процесi.

Якщо С. Гантiнгтон ще 1999 року писав, що основнi вiдмiнностi мiж етносами i людьми лежать не в полiтичнiй, iдеологiчнiй чи економiчнiй, а передовсiм культурнiй площинi, то за бiльш нiж двадцять рокiв розвитку цифрових технологiй можна смiливо стверджувати, що культура стає доступним для споживання та розумiння представникам рiзних країн явищем. У першу чергу, синтетичнi мистецтва все бiльше набувають унiверсального характеру: кiномистецтво – завдяки онлайн-платформам i якiсному дубляжу, театр i балет – завдяки онлайн-трансляцiям пiд час пандемiї тощо. О. Малицька (2020) говорить про новий тип соцiокультурної парадигми (с. 330).

У даному контекстi слiд усвiдомлювати нетотожнiсть понятя «синтетичнi мистецтва» та «синтез мистецтв». Синтетичнi мистецтва не можуть самостiйно iснувати поза органiчним поєднанням двох i бiльше окремих видiв мистецтв, через те що, пiдсилюючи один одного та

впливаючи на різні органи чуття, сприяють втіленню авторського задуму, утворенню єдиного художнього образу. Зокрема, у театральному мистецтві довкола гри актора взаємодіють література (текст п'єси), музика (музичний супровід вистави), елементи живопису та архітектури (декорації, костюми) тощо. Хореографічне мистецтво синтетичне за суттю: музика посилює виражальні можливості танцю, а видовищність забезпечується сценографією, костюмами, декораціями. Найвищим виявом хореографічного мистецтва називають класичний балет.

Синтез мистецтв, на відміну від синтетичних мистецтв, – це поєднання різновидів художньої діяльності на підґрунті якогось одного виду мистецтва. Наприклад, архітектура, декоративно-прикладне мистецтво та образотворче мистецтво утворюють синтез пластичних мистецтв; цирк, кіно, естрада, театр, телебачення об'єднуються у так звані видовищні мистецтва; синтез окремих пар мистецтв – це сполучення музики та літератури в пісні або образотворчого мистецтва та літератури в художньо ілюстрованому виданні тощо.

Яким чином можна імплементувати засоби синтетичних мистецтв у процес навчання? Відповідь криється у площині «художньо-педагогічної драматургії» (Масол, 2006, с. 57), себто у врахуванні законів дидактики, специфіці викладання гуманітарних дисциплін, особливостях застосування засобів синтетичних мистецтв, усе це сприяє розвитку культури особистості студента, його емоційної сфери та системи цінностей.

Упровадження синтетичних видів мистецтв у гуманітарному циклі дисциплін не може бути реалізовано без попереднього вивчення не тільки аспектів сучасного стану культури та мистецтв, а й діапазону вподобань студентства у багатьох напрямках мистецтва, від кінематографу до літератури та музики. Процес вивчення інтересів здобувачів освіти є неперервним та потребує постійного оновлення освітніх програм. Для вдалого використання мистецтва у навчальному процесі необхідно правильно дібрати види завдань і конкретних прикладів синтетичних видів мистецтва, що відповідали б не лише темі заняття, а також культурному рівню аудиторії. Одна з найактуальніших компетентностей сьогодні – вміння орієнтуватися в культурному ландшафті світу. Знання прізвищ видатних митців, вміння орієнтуватися в живописних і музичних школах, театральних стилях, здатність визначити належність твору мистецтва до певної доби або мистецької течії – усі ці компетентності є обов'язковими для сучасної культурної особистості.

Українські педагоги давно вже почали говорити про необхідність симбіозу мистецтв у художньо-естетичному вихованні. Зокрема, міжвідомча робоча група фахівців під керівництвом Л. Масол (2006)

розробила концепцію загальної мистецької освіти, яка спирається на компетентнісний підхід, наголошуючи на необхідності розширення та поглиблення художньо-естетичного наповнення освіти не лише завдяки музиці та живопису, а й синтетичним видам мистецтв (танець, театр, кіно тощо).

Слід брати до уваги не тільки запити, що висувуються сучасністю до системи освіти, а й враховувати реальний рівень інтелектуального, мистецького та культурного розвитку молоді, яка вступає до навчальних закладів. Так, учені Ф. Фурнхем і Дж. Волкер (2001) досліджують попередній мистецький бекграунд, демографічні риси та індивідуальні вподобання особистості в оцінці картин.

Дослідження сформованості естетичного образу людини в студентів засвідчило вихідний рівень переважно як середній (43,1%) і низький (48,8%). Отримані результати говорять про доцільність перегляду та структурування змістового наповнення навчання для наповнення освітнього процесу різними видами мистецтв. Це дозволить розкрити естетичний зміст образу людини, активізувати пошук мистецтвознавчого контенту, що продуктивно вплине на навчально-виховний процес, залучить здобувачів вищої освіти до освоєння естетичних і культурних цінностей і сприятиме естетизації середовища в університеті (Ушакова, 2015, с. 10).

Г. Шевченко, директор Науково-дослідного Інституту духовного розвитку людини, завідувач кафедри ЮНЕСКО «Духовно-культурні цінності виховання та освіти» Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, говорячи про вплив мистецтва на виховання в студентській молоді якостей людини культури, підкреслює, що культура посідає чільне місце у формуванні того типу людей, які в будь-яку історичну добу відображали атмосферу часу. Кожен соціум сповідує свої цінності, мораль, світогляд, манеру загальноприйнятої поведінки тощо. Сьогодні актуальною є необхідність естетизації процесу викладання в університетах, оскільки це впливає на культурне виховання особистості, визначення художніх та естетичних запитів студентства, на формування ідеалів молоді. Створення у ЗВО атмосфери краси та естетизму – умова розвитку гармонійної особистості (Шевченко, 2020, с. 272, 278).

Професор О. Вознюк (2016) зазначає, що інтеграція курсів, які поєднують ресурси та результати гуманітарних і природничих наук, відбувається через актуалізацію холистичних напрямів (інтеграція, фундаменталізація, холізм), у зв'язку з чим можна простежити рух від профілізації освітніх технологій до фундаменталізації в освіті (с. 9). Це сприяє формуванню мислення нового типу, що відповідає сучасним реаліям суспільства, яке потребує все менше спеціалістів вузького кола

компетентностей, і все більше людей, які спроможні до виконання завдань широкого спектру напрямків. Сучасна система освіти повинна характеризуватись цілісністю спрямування на естетизацію, креативізацію та гуманізацію навчального процесу.

Онлайн-навчання, окрім формування цифрових компетентностей і звички працювати на електронних платформах, спонукало викладачів до пошуку нових видів завдань і методик дистанційного викладання. Як відомо, класичний формат лекції, тобто монолог викладача протягом години двадцяти хвилин, перед камерою гаджета не спрацьовує: втримати увагу слухачів по той бік екрану вкрай важко. Нейрофізіологи говорять про особливості сприйняття мовця на екрані, коли задіяні не всі канали передачі інформації, зокрема слухачі позбавлені додаткових паралінгвальних характеристик, наявних під час живого спілкування. Симетричні проблеми виникають і під час практичних занять. Формат усного опитування, ефективний офлайн, втрачає свою інтенсивність під час дистанційного навчання – коли відповідає один студент, решта студентів групи залучені до активного слухання меншою мірою, ніж на заняттях в аудиторії. Урізноманітнення навчальних підходів і методів, зокрема, використання засобів синтетичних мистецтв на заняттях із циклу гуманітарних дисциплін, може стати способом розв'язання цієї проблеми. Синтетичні мистецтва, а це передовсім кінематограф і театр, надають широке поле для дидактичних експериментів. Комбінування або сегментація кожного з них надає цілий арсенал нових практичних завдань і вправ. Кожне мистецтво, взаємодіючи з іншим, взаємозбагачується і посилює художню цілісність. Поєднання різних видів художньої діяльності в межах однієї навчальної дисципліни помножує ефект використання синтетичних мистецтв. Комплексність поставлених перед студентами завдань спонукає мозок студента до продукування нестандартних рішень, пошуку авторського підходу та підвищує загальний творчий рівень академічної групи.

Традиційно на філологічних заняттях практикувався перегляд і обговорення екранізацій літературних творів із подальшим компаративним обговоренням. Сьогодні, з розвитком гаджиталізації, у студентів з'явилася можливість бути не лише реципієнтами кіномистецтва, а й творцями. За допомогою мобільних телефонів, об'єднані у творчі групи, студенти можуть відзняти й змонтувати бук-трейлер твору, що вивчається, навіть дистанційно. Доцільність цього виду завдання в методичному плані пояснюється активним, а не пасивним типом сприймання літератури: студент стає співавтором письменника, осмислюючи художній текст, перекладаючи його мовою кіно, візуалізуючи за допомогою камери, гри акторів-одногрупників і монтажу. У цьому контексті слушною є думка

В. Ремізова (2011) про те, що чим більш творчий характер має діяльність людини, тим більш культурною за своєю сутністю стає людина (с. 14). Сценаристська, режисерська, операторська, монтажерська і навіть акторська види діяльності формують усебічно розвинену культурну особистість. Виявилось, що для сучасного студентства (у тому числі завдяки надзвичайній популярності відео-блогів) вже не існує технічних проблем із записом та монтажем аудіо та відео.

Синтез живопису з музикою чи літературою, окрім власне вивчення світових шедеврів знаних художників та історичного контексту, пропонує інструментарій для продукування візуальних навчально-естетичних об'єктів: тематичних презентацій у Power Point і подібних програмах; створення ілюстрацій до теми, що вивчається; розробки наборів культурологічних / лінгвістичних / історичних мемів тощо.

Театральні засоби можуть бути задіяні під час написання, репетицій та презентації віртуальної вистави. Метою таких вистав може стати як вивчення, імітування мовленнєвої поведінки комунікантів на заняттях з іноземної мови, так і занурення у певну історичну епоху або вивчення художнього твору. Цікавим, на нашу думку, є те, що під час обмежень, викликаних пандемією, поруч із традиційним театром у нашій країні ще більшого розвитку набули його нові форми, а саме імерсійна вистава, вистава-променад, де замість сцени – вулиці міста, величезний стадіон, бібліотека або лісова галявина, глядач – не пасивний спостерігач, а занурений у процес учасник вистави, який може пересуватись разом з акторами, а якщо це вистава в навушниках – може й сам бути актором в оточенні випадкових перехожих та неймовірної атмосфери міста. Елементи такого незвичного театрального задуму можуть бути використані для творчого підсумкового завдання, об'єднуючи одразу дві теми із загального курсу англійської мови: подорожі та моральні цінності. Так, студентам можна запропонувати розробити матеріал для своєї вистави-променаду, під час якої група глядачів слухають твір у навушниках через мобільний пристрій і одночасно йдуть за розписаним маршрутом (зазвичай у супроводі з керівником групи). На першому етапі роботи над таким проектом студентам необхідно написати твір-розповідь або твір-роздум, де автор виступає не тільки як оповідач подій, а й ставить питання, спонукає до емоційного відгуку, рефлексії на одну з вічних тем, наприклад, про мету та цінності в житті, стосунки між батьками та дітьми, найщасливішому дні в дитинстві тощо, після чого зробити його аудіо-запис, використовуючи музичний супровід. На наступному етапі роботи потрібно детально розписати маршрут містом, що буде включати, на їх думку, декілька найбільш атмосферних локацій, що прямо чи опосередковано пов'язані із

подіями. Такий прийом слугує задля емоційного підсилення вражень, занурення та всебічного сприйняття ідеї, викладеної в аудіо-творі.

Музичні засоби мають широкий спектр застосування в усіх дисциплінах гуманітарного циклу. Так, від вивчення іноземних мов шляхом заучування напам'ять і хорового онлайн-заспівування пісень мовою оригіналу до самостійного пошуку музичних творів певної історичної доби або конкретного авторства – усе це може поживити навчальний процес, підвищити емоційну залученість здобувачів освіти, мотивувати до самостійної роботи.

Під час вивчення іноземних мов саме музика може допомогти в засвоєнні лінгвістичного інтонування, розуміння специфіки інтонації певної мови. Це також розвиває слух студентів, який полегшує запам'ятовування іноземних слів. Вивчаючи історичні факти та події, доцільно забезпечити навчальний процес музичним супроводом відповідної доби. Це занурить молодь у тогочасну атмосферу, допоможе уяві студента, а відтак – і засвоєнню отриманої інформації. Культурологічні студії неможливі без взаємодії з музичним спадком іншого народу, який відбиває характер, історію і навіть темперамент кожного етносу.

Треба пам'ятати, що основним ареалом віртуального життя студентів є соціальні мережі. Педагоги можуть активно використовувати засоби Facebook, Instagram, Tik-Tok, Twitter тощо для активізації студентської зацікавленості та посилення креативного потенціалу студентства. Зокрема, завдання створити аккаунт у соціальній мережі від імені історичної постаті / митця / літературного персонажа, наповнювати його відповідним контентом, займатися SMM цієї сторінки, залучати підписників і коментаторів – ефективний за ступенем вмотивованості навчальний проєкт. За приклад можна взяти успішний Telegram-канал «Антон Чехов. Лайфстайл», де щоденно оприлюднюються цитати з творів і щоденників письменника з датами і зазначенням віку автора на момент написання тієї чи тієї думки. Канал має понад 24 тисячі підписників. Не такий масштабний, проте не менш ефективний та цікавий для студентів вид проєктної діяльності – власна зйомка, озвучування, накладання музичного супроводу та монтаж короткометражних відео-роликів, що потім можуть бути викладені в їх Instagram чи Tik-Tok профілі, за темами, що відповідають програмі загального курсу англійської мови: родинні традиції, власні кулінарні шедеври, здоровий спосіб життя, подорожі тощо.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Завдяки комбінуванню підходів і методів, поєднанню досягнень різних наук, сполучанню науки та мистецтва, сучасна система освіти реагує на суспільні виклики цифрової доби. Використання засобів синтетичних мистецтв надає

широкий арсенал форм і форматів для навчальних видів робіт на заняттях гуманітарного циклу, що сприяє вихованню культури особистості в умовах суцільної діджиталізації. Акцент на візуалізацію, музичний супровід, безпосередня залученість студента до творчого процесу під час навчання – усе це допомагає мотивувати здобувачів освіти як до аудиторного навчання, так і до саморозвитку. Контент, що сполучає знання / інформацію з образністю, естетичним сприйняттям помножує ефективність дидактичної та виховної роботи педагогів.

Перспективними виявляються такі вектори дослідження: застосування технології 3D та доповненої реальності під час вивчення історії та мистецтвознавства; форми використання віртуальних музеїв, онлайн-вистав, науково-популярних підкастів на заняттях англійської та української мови; театральна вистава як навчальний метод тощо.

Література

1. Вознюк О. В. Нова постнекласична парадигма мистецької освіти. *Актуальні питання мистецької педагогіки*. 2016. № 5. С. 8-14.
2. Малицька О. Синтез мистецтв як інновація в процесі професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. *Педагогічні науки*. 2020. Вип. 3. С. 329-334.
3. Масол Л. М. Виховний потенціал мистецтва – джерело освітніх інновацій. *Мистецтво та освіта*. 2001. № 1. С. 2-5.
4. Масол Л. М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика: монографія. Київ : Промінь, 2006. 432 с.
5. Масол Л. М. Поліцентрична інтеграція змісту загальної мистецької освіти. *Мистецтво та освіта*. 2020. № 1(95). С. 20–27.
6. Масол Л. М. Професійні орієнтації старшокласників у сфері мистецтва та креативних індустрій. *Мистецтво та освіта*. 2021. Том 2. № 100. С. 2-6.
7. Миропольська Н. Є. Емоційне підсилення мистецтвом: технологічні прийоми. *Мистецтво та освіта*. 2021. Том 3. № 101.
8. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва: теорія і методика викладання мистецьких дисциплін. Київ : Освіта України, 2008. 274 с.
9. Ремизов В. А. Культура личности как ресурс развития общества: к постановке проблемы. *Вестник Московского государственного университета культуры и искусств*. 2011. № 5 (43). С. 13-18.
10. Ушакова І. О. Формування естетичного образу людини у студентської молоді комплексом мистецтв: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07; Східноукр. нац. ун-т ім. Володимира Даля. Київ, 2015. 20 с.
11. Шевченко Г. П. Вплив мистецтва на виховання у студентської молоді якостей людини культури. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2020. № 3 (96). С. 269-281.

12. Furnham F., Walker J. The influence of personality traits, previous experience of art, and demographic variables on artistic preference. *Personality and Individual Differences*. 2001. Vol. 31, Issue 6. Pp. 997-1017.

References

1. Vozniuk, O. V. (2016). Nova postneklasyczna paradyhma mystetskoj osvity [New postnonclassic paradigm of fine art education]. *Aktualni pytannia mystetskoj pedahohiky*, 5, 8–14 (ukr).
2. Malyska, O. (2020). Syntez mystetstv yak innovatsiya v protsesi profesiynoi pidhotovky maybutnikh uchyteliv pochatkovoï shkoly. [Synthesis of arts as an innovation in the process of professional training of future elementary school teachers]. *Pedahohichni nauky*, 3, 329–334 (ukr).
3. Masol, L. M. (2001). Vykhovnyy potentsial mystetstva – dzherelo osvitnikh inovatsiy [The educational potential of art is a source of educational innovations]. *Mystetstvo ta osvita*, 1, 2-5 (ukr).
4. Masol, L. M. (2006). *Zahalna mystetska osvita: teoriya i praktyka: monohrafiya* [General art education: theory and practice: monograph], 432. Kyiv: Promin (ukr).
5. Masol, L. M. (2020). Politsentrychna intehratsiya zmistu zahalnoi mystetskoj osvity [Polycentric integration of the content of general art education]. *Mystetstvo ta osvita*, 1 (95), 20–27. (ukr).
6. Masol, L. M. (2021). Profesiyni oriyentatsii starshoklasnykiv u sferi mystetstva ta kreatyvnykh industriy [Professional orientations of high school students in the field of art and creative industries]. *Mystetstvo ta osvita*, 2 (100), 2-6 (ukr).
7. Myropolska, N. Ye. (2021). Emotsiyne pidsylennia mystetstvom: tekhnologichni pryomy [Emotional reinforcement by art: technological methods]. *Mystetstvo ta osvita*, 3 (101) (ukr).
8. Padalka, H. M. (2008). *Pedagoghika mystectva: teoriya i metodyka vykladannja mystecjykh dyscyplin* [Fine art pedagogics: theory and methods of teaching fine art disciplines], 274. Kyiv: Osvita Ukrainy (ukr).
9. Remizov, V. A. (2011). Kultura lichnosti kak resurs razvitiya obshchestva: k postanovke problem [The culture of the individual as a resource for the development of society: to the formulation of the problem]. *Vestnik Moskovskogo gosudarstvennogo universiteta kultury i iskusstv*, 5 (43), 13-18 (rus).
10. Ushakova, I. O. (2015). *Formuvannja estetychnogho obrazu ljudyny u studentskoi molodi kompleksom mystetstv* [Formation of student youth aesthetic image of person by the system of arts]. (Author's abstract of Thesis of Candidate of Pedagogical Sciences), 20. Kyiv (ukr).
11. Shevchenko, G. P. (2020). Vplyv mystetstva na vykhovannia u studentskoi molodi yakostey liudyny kultury [Influence of art on the development of person of culture qualities among student youth]. *Dukhovnist osobystosti: metodolohiya, teoriya i praktyka*, 3 (96), 269-281 (ukr).
12. Furnham, F., & Walker, J. (2001). The influence of personality traits, previous experience of art, and demographic variables on artistic preference. *Personality and Individual Differences*, 6 (31), 997-1017 (eng).

ИНТЕГРАЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ СИНТЕТИЧЕСКИХ ИСКУССТВ В ФОРМИРОВАНИИ КУЛЬТУРЫ ЛИЧНОСТИ НА ЗАНЯТИЯХ ГУМАНИТАРНЫХ ДИСЦИПЛИН

И. А. Ушакова

В статье обоснована целесообразность использования синтетических искусств на занятиях гуманитарного цикла для эффективного формирования культуры личности студента, рассмотрен учебный процесс в контексте цифровой культуры. В исследовании проведен теоретический анализ культуры личности в контексте становления идентичности и ценностной логосферы студенческой молодежи; рассмотрено влияние синтетических искусств на развитие эстетической культуры личности, определена специфика их художественно-образного языка; описаны примеры эффективного использования синтетических искусств на занятиях по гуманитарным дисциплинам в учреждениях высшего образования.

Зафиксировав тектонические сдвиги в культурно-социальном устройстве нашей цивилизации, в частности сквозную цифровизацию жизни, современные исследователи в области педагогики признают необходимость комбинирования как разных дисциплин, так и сочетания наук и искусств в учебном процессе. Синтетические искусства, естественно сочетающие в себе элементы разных искусств, становятся основой для внедрения новых форм и форматов преподавания. Дистанционное обучение, с одной стороны, давая возможность получить образование в период пандемии, усложняет, а иногда исключает возможность использования традиционных, классических методов – с другой. Привлекая студентов к выполнению задач, связанных с рецепцией или созданием кино, музыки, живописи, театра в самом широком смысле слова, преподаватели не только мотивируют, вдохновляют и интересуют слушателей своей дисциплиной, но и приглашают студентов в соавторы образовательного процесса, раскрывая творческий потенциал личности. Синтетические искусства, умноженные на технологические возможности виртуальной жизни современного студента, отвечают на новейшие вызовы, с которыми столкнулась педагогика в XXI веке.

Ключевые слова: культура личности, духовность, ценности личности, синтетические искусства, гуманитарные дисциплины.

INTEGRATION POTENTIAL OF SYNTHETIC ARTS IN CULTURE OF PERSONALITY FORMATION IN THE HUMANITIES CLASSES

I. O. Ushakova

The article substantiates the expediency of using synthetic arts in the humanities for the effective formation of culture of student's personality, considers educational process in the context of digital culture. The study provides a theoretical analysis of culture of personality in the context of student youth identity and value logosphere formation; the

influence of synthetic arts on the development of aesthetic culture of the individual is considered, the peculiarities of their artistic and figurative language are determined; the ways of effective use of synthetic arts in the humanities classes in higher education institutions are given.

Marking dramatic shifts in the cultural and social structure of our civilization, in particular the end-to-end digitalization of life, art critics and methodologists recognize the need to integrate different disciplines and combine sciences and arts in the educational process. Synthetic arts, which naturally include a complex of elements of different arts, become the basis for the introduction of new forms and formats of teaching. Distance learning, on the one hand, making it possible to get an education in the pandemic times, complicates, and sometimes makes it impossible to use traditional, classical methods on the other. By involving students in tasks related to the reception or creation of short movies, music, painting, theater, in the widest sense of the word, teachers not only motivate, inspire, and get the students interested in their courses but also invite undergraduates to feel like contributors to the educational process, bringing out the best in creativity of the individual. Synthetic arts, multiplied by the technological possibilities of the virtual life of the modern student, solve the latest challenges faced by pedagogy in the XXI century.

Key words: *Culture of personality, spirituality, values of personality, synthetic arts, humanities.*

Ушакова Ірина Олександрівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри англійської мови Національного університету «Києво-Могилянська академія» (м. Київ, Україна). E-mail: i.ushakova@ukma.edu.ua

Ушакова Ирина Александровна – кандидат педагогических наук, старший преподаватель кафедры английского языка Национального университета «Києво-Могилянська академія» (г. Киев, Украина). E-mail: i.ushakova@ukma.edu.ua

Ushakova Iryna Oleksandrivna – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD in Education), Senior Lecturer of the English Language Department, National University of "Kyiv-Mohyla Academy" (Kyiv, Ukraine). E-mail: i.ushakova@ukma.edu.ua